

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

VÁSÁRTÉR

* * *

Hó ugyan eddig nem esett, de a november végi fagyok már felkerekedtek, hogy az élő természet után az embert is megfegyelmezzék. Nem baj, felnőtteknek, gyereknek egyaránt ott a kufajka, pufajka, vagy hogy az isten csodájába hívják, amely jó meleg viselet, épp csak a nevét nem tudtuk még tisztességesen megtanulni. Ezért nyugodtan hízzék csak, erősödjék a kinti vizek ujnyi vékony jege, mert most az első lépésre roppan, idő kell ahhoz, míg rámehetünk. Így, egyéb elfoglaltság híján a Jakabporta bejárata előtt toporgunk, mondhatni: tanácstalanul. A temető felől az úton részeg ember gajdol, találgatni sem igen kell, hogy ki lehet. Igaz, egyelőre csak a hangját küldte előre, kell ahhoz még néhány perc, míg a Németiné háza sarkánál befordul, s ott szokása szerint a kerítésnek támaszkodik. Keze hosszasan matat nadrágja ellenzójén, míg végül a deszkán bizonytalan csíkban megindul az elfáradt folyadék. Dolgát elvégezve álldogál egy darabig, kétszer-háromszor megfordul maga körül. Rájön aztán, hogy merre is van a tovább, s ekkor két kezét könyökig nadrágja méreteres zsebébe dugja, mellét előre dülleszt, fejét felvágja, és új nótára gyűjtva elindul. „Po dolinám i po gorjám...” – fújja rekedten, ám mély proletár hittel a szovjet polgárháborúból még mindig kísértő indulót. Jankó, aki egy cseppet sem volt csintalanabb az átlagos vásártéri gyerekeknél, a kisajtó takarásából, ahogy csak torkából telik, elkurjantja magát: „Sárgarigó, darufészek, Kotró Andri mindig részeg!” Erre a kezdeményezésre várunk már jó ideje, s most mindannyian rákezdjük újból, mert ki ne ismerné ezt a rigmust, és ki ne ismerné Kotró Andrit? Azt terjesztik róla, hogy negyvenégyben önkéntesként csatlakozott az oroszokhoz, harcolt is a szovjet seregben, ahonnan sebesülve, hősként szerelt le, s tért vissza Újlakra. De Andri most megáll, figyel, megpróbálja kideríteni, honnan jön a csúfokodás. Béluka, aki nálunk sokkal többet tud róla, másképpen is tudja csúfolni. „Ándrjusa geroj!” – kiáltja felé – „Bum-bum!”¹

¹ Andrjusa a hős! Bum-bum! – utalás K. A. háborús élményeire.

De ezt talán nem kellett volna, a háború emlegetése kiverte nála a biztosítékot. Dúhe két öklébe szorul, hogy majd szétviszi a nadrágzsebeket, fejét a magasba emeli, és bonyolult, számomra érthetetlen káromkodásba kezd: „Hogy az a kutya kurva szűzbéria...” – kiáltja az égre, s mondja még hosszasan, majd egyenesen megindul felénk. Megszeppenve nézünk össze, és érezzük, hogy menekülni kell. Béluka és Gyuszi a tempom felé veszik az irányt, én meg Jankóval a bereteszelt kisajtó mögött találunk menedéket.

Jankót, bár szülei élnek, Illyés Zsuzsika, a nagyanyja neveli. Nagyapja, az öreg Jakab Pali lehajtott fejű, kevés beszédű ember, aki élete nagyobbik felét kis szurok- és zsírosbőr-szagú műhelyében, a bankli² mellett tölti. Hogy fiatalabb korában milyen természetű volt, azt ma már nehéz lenne kideríteni, de ha mázsán felüli, óvatos mozgású, a családjá fölött viszont annál határozottabban regnáló asszonya miatt lett ilyen csendessé és szinte láthatatlanná, azt nagyon meg lehet érteni. Most azonban fűtőrészve vizsgálgat egy alapos javításra váró egésczipót. Féltaalp kell rá, ahhoz keresgél alkalmas bőrdarabot. Nézem, ahogy a lábbelit a láb-szíjjal térdéhez szorítja, ahogy türelemmel bontogatja, majd levágja a régi, szakadt talprészt, ahogy kiszedi az elrozsdált szegeket, ahogy a hajlított árral és tűvel a felsőrészt újból a kemény talpbéléshez, a branzolhoz varrja. Közben észreveszi, hogy nézem. Azt hiheti, érdekel a mestersége, ezért barátsággal kacsint felém:

– Na, öcsém, eljössz hozzám inasnak? Megtanítlak én mindenre, ami kell. Igaz, apád is konyít hozzá valamit, de hát a’ nem sok minden. Ű má’ csak úgy lesett el a gyárba’ ezt-azt.

Nem tudom, erre mit kellene mondani. Az inas jelentését sem értem, ezért csak elpirulok és lehajtom a fejem. De Jankó örül, hogy nagyapja beszédes kedvében van, s gondolkodás nélkül veszi át tőlem a szót.

– Nagyapa, és te hogy lettél mester? Ugyi, te is vótál inas? Azt mondd el, amit akkor meséltél, amikor Béla apu is itt vót, meg Olga anyu. Tudod, a csizsmát.

– Hallottad te azt már.

– De Laci is hadd hallja!

Az öreg valóban beszédes kedvében lehetett. Szeme sarkából rám pislantott, s mivel arcomon őszinte érdeklődést látott, belefogott.

² Bankli – a suszter alacsony munkaasztala, amelyen szerszámait és kellékeit tartja.

– Hát, én majd négy évig vótam inas Szolnokon. Tizennégy éves lehettem, mikor odaadott apám. Eleinte még a tanonciskolába is el-elküttek, de jórészt a gazda háza körül tanáltak nekem munkát. Csak sepregettem a műhelyt, az udvart, takarítottam egyvégtébe, meg a disznókat ettettem, mer’, ugyi, vótunk inasok mindig hárman-négyen, két segéd is dógozott, a’ má’ hat, a mester, a felesége, az anyósa, az kilenc, meg a négy gyerek, az tizenhárom. Hát, ennyi ember után vót mit mosogatni, vót a konyhárul elég hulladék a disznók elé. Akkor tanultam azt a nótát is, hogy asszongya: „Suszter-májszter vótam én, annak se jó vótam én, elővettem a sámfát, avva’ vertem a gazdát.” De ezt csak olyankor danoltuk, mikor a gazda nem hallotta... Na, hát így telegetett az idő, későbbet aztán egy kicsive’ jobb sorom lett. Má’ néha rám bírta a mester a bindolást, később a teljes talpalást, oszt’ amikor látta, hogy megy ez nekem, egyre gyakrabban kaptam munkát. Így lett egy kevés járandóságom is, de a munka is sok vót, meg osztán a négy év csak négy év, nem győztem má’ kivárni, hogy felszabadiccson. Eccer, úgy karácsony előtt mondom neki: „Mester úr, hát engemet mikor teccik má’ felszabadítani?” Na, asszongya: „Ma délután bejön az állomásfőnök úr, rendelni fog egy pár bokszcsizmát. Vegyél rulla méretet, kérdezd ki, hogy milyet szeretne, és láss hozzá, van rá három napod. Osztán ha meg leszek elégedve a munkáddal, én nem bánom, kiállítatom neked a szabadító levelet.” „Értettem, mester úr – mondom –, úgy lesz, ahogy parancsolni teccik.” Meg is jött oszt’ nemsokára az úriember, a naccságos asszony leültette, megkínálta tejjával, süteménnyel, én meg közbe kérdezgettem, hogy hát mégis, milyen csizmát szeretne? Rogyósat vagy keményszárút? Hát – asszongya – amikor szógálatba van, ű a magyar királyi vasutak ruháját viseli, ahhoz, ugyi, elegáns cipő jár, de – asszongya – van neki egy tanyája Karcag mellett, oszt’ mikor oda kikocsizik, gazdaember móggyára szokott ötözni. Hát – asszongya – ahho’ keményszárú csizma illik. Értettem – mondom –, ojjan lesz, ahogy parancsolni teccik. Veszem is a méretet, de vót annak egy ojjan torkos lába, hogy láttam én rögtön, erre nehéz lesz kaptát tanálni. Nem baj, gondolom, megódom én, csak a lábfejit is jól meg tudjam mérni. Mikor oszt’ másnap hozzáfogtam, a méret után elkezdtem a torokrésznél a kaptát kis hulladék bűrdarabokkal hizlalni a lába alakjára. Na, a többit má’ nem mondom ijjen aprólékoson, de elég a’ hozzá, hogy megvarrtam takaroson a felsőrészt, a szárat vásszonnal, keménypapírral, gesztenyecsirézzel kikeményítettem, kisámfáztam, hogy formáson száradjon, majd oszt’ két nap múlva viszem

a gazdának a kész csizsmát. Nézi, forgassa mindenfelől, belenyúl, de az ott is mindenütt sima, tapogassa tovább, viszi az ablakhoz, ott is vizsgálgassa, de ojjan a' mindenütt, mint a tükör, hibát nem tanál benne. „Te fijú – asszongya –, e' valóba sikerült. De hun a párja?” – oszt néz rám avval a két birkaszemivel. „Hát, ez az! – mondom – Azt csinájja meg a mester úr! Na, alászógájja! Nem kell nekem a segédlevél se!” – Oszt' akko' megfordultam, mer' má' össze vót pakolva a holmim. Na. Hát így vót – kerekítette be történetét az öreg, és derekát tapogatva felállt a kisszékről.

– Hideg lett, csinájjunk egy kis meleget – mondta inkább már csak magának, és elindult a fűrészpontos tűzhely felé, hogy begyújtsa.

A fűrészpont igen gazdaságos és hálás tüzelője annak, aki vállalja a vele való vesződséget. Gazdaságos volt, mert a fűrésztelepen és a bútorüzemben ingyen adták, hálás pedig azért volt, mert ha egyszer szakszerűen megtömték vele a fűtőt, utána az fél napig is izzott, s azt már mondani sem kell, hogy eközben melegített. Igaz, az előkészítésnél dolog volt vele. Ha túl száraz volt a fűrészpont, finoman meglocsolták, hogy kicsit összeálljon, aztán a tűztér teljes hosszában elhelyeztek egy tíz centi átmérőjű henger alakú fát, s alatta, körülötte elkezdtek tömöríteni, finoman dömöckölni a tüzelőt. Ehhez a művelethez olykor a plattot is leemelték, hogy minden üreget megtömjenek, s kialakítsák a füstjáratot. Ha ezzel elkészültek, visszakerült helyére a platt, majd óvatosan, ide-oda forgatva kihúzták a hengert. Ha a tömő rendes munkát végzett, a henger helyén egy szabályos alagút maradt. Ez volt a kályha lelke, az égéshez szükséges levegő nélkülözhetetlen járata. Pali bácsi most ennek elején helyezett el néhány száraz szikáncsot, egy darabka papírt, s miután meggyújtotta, a platt közepén a szellőző karikát kiemelve félrerakta, aztán más dolga is lévén, kiment a műhelyből.

A spór tetején, a kémény közelségétől kevéske meleget remélve kis növendékmacska szundikált. Pár perc múlva azonban, megérezve a platt melegét, mocoogni kezdett. Újabb fél perc telhetett el, amikor úgy érezte, hogy a sok jó akár meg is árthat, ezért felállt, puha talpait kapkodva látványosan végigsietett a melegedő fűtőlapon, s a tűzhely pereméről a földpadlóra ugrott. Jankó fürgén nyúlt utána, felkapta, és a mutatvány megismétlése végett visszahelyezte kiindulási helyzetébe. A cica, amint vártuk, szaporázva szedte lábait, s a peremre érve rövid ugrással földet ért. Ekkor én kaptam fel, hogy nekem is közvetlen részem legyen a szó-

rakozásban. Most már szaladnia kellett a vason, s a végére érve ismét csak a földön kötött ki. Most Jankó nyúlt utána, aztán megint én. A kis állat unni kezdte a tréfát, ideges lett, karmolva, rúgva szabadult volna kezemből, én pedig egy ügyetlen mozdulattal a fűtőlapra ejtettem. Hármat sem léphetett a kis szerencsétlen, elnyelte a tűzhely nyitva hagyott szája. Iszonyatos sírása feltört a pokolból, füst és szikrázó pernye csapott ki a karikán. Olyan erővel dobálta magát odabent az a végtelenül kárhozatar vetett állat, hogy egy pillanatra a fűtőlap is megemelkedett. Ettől hideg futott végig a hátamon, mert olyan volt az egész, akár egy túlvilági üzenet. Azt éreztem, hogy visítani kell, a kismacska testi fájdalmát világá visítani, ám hang nem jött ki a torkomon egy nyikkanásnyi se. De kegyes volt hozzám a sors, mert a fűtő rozoga bádogajtaja kivágódott hirtelen, és tüzes csóvaként repült ki onnan a macskagyerek lekopaszodott, felére fogyott szelleme. Már nem sírt, csak menekült olyan elemi erővel, hogy szemmel azt alig lehetett követni. Neki a falnak, ajtónak, bármily kis résen ki a házból, ki ebből a kegyetlen világból! Ekkor engedett fel a torkom, ekkor nyilallott belém, hogy valami szörnyűséges gazzettet műveltem, s a tűzhely mellett lerogyva, megkönnyebbülten sírásra fakadtam. Ezért aztán megérdemlem, hogy lábbal akasszon fel, és nadrágszíjjal verje veresre hátsómat az apám.

* * *

Elértük, hogy az átszervezett termelési rend a gyárban apámat és anyámat újra egy műszakba sorolta. Nekik talán jól is jön, hogy a munka végeztével együtt tölthetik a nap megmaradt részét, de nekem nem annyira kedvez, mert hajnali négy után nem sokkal már ébresztenek, és apám öléből ismét a Nagymama ágyába kerülök. Napközben egyre szívesebben maradok a házban, hallgatom a felnőttek szavát, annál is inkább, hogy eléggé hidegre fordult odakinn. Pár napja bejött a postás, és megkérdezte, hogy a *Kárpáti Igaz Szó* mellé nem akarunk-e magyar újságokat íratni?

– Mer’ már lehet – mondja – újévtől mindenfélet.

Nagymama szeme felcsillan, leülteti Ignatisin Jósát, és lelkesen mesélni kezdi, hogy a háború előtt járt nekik a *Koszorú*, és abban annyi szépet lehetett olvasni, de azt azóta már megszüntették. Hát, ha lenne legalább valami hasonló, akkor ő bizony nem bánna. Jóska bácsi a *Koszorúról* ugyan nem hallott, de felsorol néhány új címet. Leginkább a *Nők Lapját* és az *Ország-Világ*ot ajánlja, mert ezeket már ismeri. Nagymama hajlik rá, megállapodnak a két hetilapban,

amelyek ettől kezdve pontosan meg is érkeznek. A kuncsaftok, ha várniuk kell a próbára vagy egymásra, ezen túl a lapokat böngészik, s amikor arcukat figyelve azt tapasztalom, hogy az olvasás által sok érdekes tudnivalóhoz lehet jutni, ellenállhatatlan vágyat érzek a betűk megismerésére.

Kezembe veszem az *Igaz Szót*, mert abban jó nagy betűk is vannak, s kérdezgetem egyiket a másik után. De kimondottan csak a nagy betűk érdekelnek, a többire rá sem hederítek. Amikor már jó néhányat felismerek, ceruzát veszek a kezembe, s azokat másolgom csak úgy, az újság fehéren hagyott felületeire, és kiejtésüket ismétlegem. S eljön a nap, amikor kinyitom a *Bibliát*, nézem egy darabig, majd odalopakszom a varrógéphez, és hangosan a Nagymama fülébe szótagolom, hogy Mó-zes. Nagymama rám pillant, majd a nyitott *Bibliába*, s meglepetten kiált fel:

– Csakugyan! Hát te már olvasol? Akkor mehetsz jövőre iskolába.

Megtettem hát az első lépést a betűk világa felé, s amint a szüleim hazaértek a műszakból, Nagymama részletesen beszámolt nekik az olvasásban való előrehaladásomról. Anyámat nem hatja meg különösebben. Azt mondja, észrevette már korábban is, hogy barátkozom a betűkkel, de ő nem szeretné siettetni, mert az iskolában aztán csak rosszkaldolni fogok. E pillanatban inkább szemem csillogása és homlokom melege aggasztja.

– Nem vagy te lázas? – kérdi szinte biztosra véve, és már sejti, hol keresse hőemelkedésem okát.

Belenéz a számba, s én bevallom, hogy szúr valami a torkom környékén és nehezemre esik, ha bármit nyelni kell.

Hazavisz, helyet készít a konyhai vaságyon, megméri a lázamat, de ekkor már rendesen ráz a hideg.

– Harmincnyolc és öt – állapítja meg, de még nem hozza a lázcsillapítót.

Először tüzet rak, hogy melegedjen fel a ház, teát főz, s csak aztán keresi elő a Norszulfazolt, amelyet képtelen vagyok lenyelni. Jól tudja ezt ő is, ezért hol édes teában áztatja el, hol egy kiskanál dzsembe rejtve próbálja meg bevétetni velem, de a kísérletek többnyire hiábavalóak, mert elég csak megéreznem a nagyméretű tablettát, menten kifordul a számból. Végül injekcióval ijesztget, s akkor, ha öklendezve, fuldokolva is, de lenyelem. Hamar elalszom, de egy óra elteltével már csuromvizesen ébredek. Anyám ismét hozza a hőmérőt, s pár perccel később megkönnyebbülve állapítja meg, hogy mégiscsak ér valamit az a gyógyszer, mert a lázam máris csökkent.

Lefekvéshez készülődik ő is, de nem megy át apámhoz, hanem mellém dől le, hogy segítségemre lehessen, ha szükségem van valamire. Előveszi a

két mesekönyvet, s mert szépen bevettem a gyógyszert, mondja, felolvas nekem egy mesét. De melyikből legyen? Az orosz vagy a magyar népmesékből? Az utóbbira bólintok, s bár majdnem kívülről ismerem már mind-egyiket, úgy gondolom mégis, hogy a Vaskalapos Jánost szívesen meghallgatnám újra. Elhelyezkedik az ágy külső szélén, olvasni kezd, s szabadon maradt kezével finoman vakargatja a fejemet. Értem én a szándékát, azt akarja, hogy mielőbb elaludjak. Miután délután aludtam már egyet, most teljesen éber vagyok, és figyelemmel követem a mese minden mozzanatát. Azt kedvelem leginkább, amikor János szolga fején a haranggal kiemelkedik az ódon kőkútból, s elindul az igazságszolgáltatás útján. De pont ennél a résznél anyu abbahagyja egy percre az olvasást, és szerepcserét ajánl. Azt mondja, máris folytatja az olvasást, de most már én babirkáljak az ő fejében. S hogy még inkább érdekeltté tegyen a primitív örömszerzésben, minden megtalált korpacsomó szétvakarásáért egy rubelt ígér. A szívem is megdobban erre a hihetetlen ajánlatra, hiszen ha csak egyetlen rubelt kapok, Anti bácsi már azért is ad cukorkát. Kezem azonnal mozdul, máris kapirgálok a fejében, de ő megállít, és lassúbb, finomabb mozdulatokra tanít. Csak az ujjbegyemmel, mondja, a körmeimet akkor használjam, ha rátaláltam egy korpacsomóra. Nem mondhatnám, hogy örömmel turkáltam anyám zsíros haját. Aztán a korpacsomók, amelyekből egy jó óra alatt tíznél többet találtam, mind a körmeim alatt kötöttek ki, de ki törődik azzal, amikor azt ígérte, hogy reggel megkapom járandóságomat. Örömben nem is számoltam tovább, csak babirkáltam rendületlenül, ráadásnak is, és kevéssel később, amikor legyűrt az álom, fejről kezem a falvédőre vándorolt át, és gépiesen ott dolgozott tovább.

Hajnali négy körül ébredek. Apám a szoba félig nyitott ajtaján beáramló fényben a tűzhely előtt guggol. A gerjesztő hamar lángra lobban, pár perc múlva a teavíz már sistereg. Jön anyám is, mert reggeli nélkül nem indulhatnak el. Az apám reggeli jussa egy öt tojásból süttöt rántotta, magának pedig bundáskenyeret készít anyám. Mielőtt bezárnák maguk mögött az ajtót, egy tányérkán számomra is elkészít két szeletet, meg egy findzsa teát. Megtapogatja homlokom, s hogy rendben talál, azt mondja, feküdjek csak nyugodtan. Mancsi néni majd átjön hozzám, hogy megnézzen és ellásson, ha kell. Nem kell ide senki, nem vagyok én már kisgyerek, gondolom magamban, de anyunak nem szólok semmit.

Amikor világosodni kezd, bekapcsolom a rádiót. A hírekben valami Nyikitát emlegetnek, s erre azonnal fülelek, mert az orosz népmesékben

egy hős vitéznek ugyanez a neve. Könnyen lehetséges, hogy róla van szó. De ahogy tovább hallgatom, már nem tartom valószínűnek, mert amiről a bemondó beszél, azt nem is értem, s ha egyszer semmi köze nincs a meséhez, kár rajta törni a fejemet. De ezért még nem kapcsolom ki, hadd szóljon. Engem a zene sem zavar, mint például Nagypát. Ő máris megy és elzárja, ha operaközvetítést jelentenek be. Nem kell a kopera! – lázad látzólag a komolyzene ellen, holott valójában a kooperatívakkal, a szovjet típusú kereskedelmi szövetkezetekkel tart kibékíthetetlen haragot. Ha azonban a Kállai kettőst húzzák, ültében is függőleges mozgásba jön a térde, s együtt dúdolja, de csak halkan, alig érthetően az énekessel, hogy „nem vagyok én senkinek se adósa”, meg hogy „eb fél, kutya fél.” Most valahogy erre sem lennék kíváncsi, de valami szép, kedvemre való rádiójátékot szívesen meghallgatnék. Ilyesmire azonban többnyire délután szokott csak sor kerülni.

Veszem a lázmérőt, forgatom a kezemben, s el nem tudom képzelni, hogyan tudja a hőmérsékletet megmutatni. Hónom alá hiába helyezem, én nem látok rajta semmit. De mit is látnék, ha egyszer lázam sincs? A tűzhely szélén viszont ott a vízforraló lábas, s abban a jó melegvíz. Tudom, hogy rosszra készülök, s úgy somfordálok oda, mintha anyám bármely pillanatban megláthatná, aztán beledugom a lázmérőt a vízbe. Halkan pattan benne valami, s amikor kiviszem, látom, hogy belsejében a skála előtt és mögött a higany apró golyócskái szaladgálnak. Ha függőlegesen tartom, a fényes részecskék egy nagyobb golyóvá olvadnak össze, amely mozgatásra szaporán szaladgál a használhatatlanná tett lázmérő belsejében. De nekem ennyi nem elég. Megmarkolom, hevesen rázni kezdem, amíg az üvegtok egyik vége kiszakad, s a golyócskák szétszóródnak a klijonkával³ letakart padlón. Letérdelek hát a padlóra, hogy menteni próbáljam a még menthetőt, s közben lenyűgözve látom, hogy a higany a porral, piszokkal nem keveredik. Megérdemlí, hogy a közeli részecskéket összeterelegessem, aztán szép lassan a távolabbra gurultakat is visszavezetem, s egyesítem testvéreivel. Az így keletkezett nagyobbacska golyót ujjaimmal próbálom felemelni, de a legkisebb érintéstől szétesik. Látom, így nem fog menni, máshogy kell elkapni az öcsköst. Meg is van. Egy sima papírlapot helyezek mellé, s arra finoman rágurítom, onnan pedig biztonságos helyre, egy aprócska orvosságos üvegbe eresztetem. Itt

³ Klijonka (orosz) – viaszosvászon

már jó helyen van, bármikor elővehetem, de a tömör kis dugót azért visszahelyezem az üvegbe.

Lassan már a szüleimnek is jönniük kell, koradélután kezdődik a második műszak, de Nagypapa a konyhakendőbe göngyölt diós és mákos bájglival legalább fél órával előtűnik megérkezett. A kalács illata ugyancsak felizgatott, nagyon szeretném megkóstolni, de anyám azt mondja, majd vacsora után. Eszünk azért mégis valamit, aztán – nem is értem, miért – elküldenek Nagymamához. Csak egy kis időre, s ha majd besötétedik, értem jön valaki, addig meg ők nyugodtan elvégzik a dolgukat, én csak hátráltatnám őket.

Így hát, ha nem is túl jó kedvvel, de megyek, majd csak eltelik valahogy az a néhány óra. Esetleg hallgatom majd az öregekkel a rádiót. De nagypát most a rádió sem igen érdekli. Ül a kishézen, megtölti a pipát, s a tűzhelyből egy apró kis parazsat kapar előre. Azt két ujjal felkapja, kicsit pattogatja a tenyerén, s végül ráügyeskedik a pipába tömött dohánnyra. Néhányat szippant, a dohány felizzik, aztán elégedetten fújja a füstöt.

– Szenteste van – jegyzi meg, szinte csak magának. – Mingyár’ megberetválkozok, mer’ így mégse mehetek istentiszteletre.

Szürkült már rendesen, amikor értem jött apám. Békével léptünk ki a szülői házból, ő pedig a nyakába ültetett, úgy indultunk haza. Otthon az ajtó előtt letett, majd halkan kopogott. Vártunk egy keveset, mire bent megszólalt egy csodálatos hangú csengettyű. Az ajtó kinyílt magától, s mögötte, mintha nem is a mi konyhánk, hanem maga a mennyország várta volna, hogy belépünk. De én csak álltam, bizonyára számat is eltátottam a nagy fény és csillogás láttán, pedig a villany sem égett odabent. Csak a fenyőfán világított néhány gyertya, és tenyéryni nagyságú, ezüstsínű csillagok forogtak a jó melegben ide-oda, mintha csak annyi lenne a dolguk, hogy felerősítsék és szertesugározzák azt a kevéské gyertyafényt.

– Boldog karácsonyt! – hajolt le hozzám, és csókolta meg arcomat anyám.

A karácsonyfa alól piros szalaggal átkötött kis dobozkat vett fel és adott a kezembe, amelyet nekem tett oda a Jézuska, amíg távol voltam. A dobozka rekeszekre osztott belsejében nyuszi-formájú mosdószappan, fogkefe, fogpor, és egy kis üvegnyi illatos kölnivíz volt.

Kissé tétován álltam fölötte, mert használatukra vonatkozóan – a szappan kivételével – nemigen volt még gyakorlatom.

– Tudod, kisfiam – bátorított anyám –, te jövőre már iskolás leszel, meg kell tanulnod egyedül tisztálkodni, fogat mosni, s ha mi nem vagyunk itthon, ellátni magadat.

Mit szólhattam volna erre? Hiszen vágytam is az iskolába, meg nem is, mint ahogy az ismeretlen felé sem szokott mindenkor vágyakozni az egészséges ösztönű ember. Lesütött szemmel hallgattam, mint majd korai ifjúságom idején is sok esetben. Bezárkóztam inkább, ha olyan helyzetbe kerültem, amikor magamról, belső vívódásaimról kellett volna beszélnem olyan emberek előtt, akik iránt nem volt feltétlen bizalmam.

